

Geen pensioen, wat kun je doen?

De tip dat pensioen een goed rijmwoord is, komt voor de sinterklaasgedichten wat laat. 'Zonder pensioen straks minder poen', 'Een miljoen zonder pensioen' of 'Een goed pensioen, een kwestie van fatsoen'. Allemaal rijmende titels voor een artikel over pensioen. Voor dit artikel heb ik gekozen voor de titel: 'Geen pensioen, wat kun je doen?'. Niet alleen omzien en vooruitkijken, zoals het coalitieakkoord 2021-2025 het passief formuleert, maar juist activeren en handvatten geven. Actie is gewenst, want we willen het aantal werknemers zonder aanvullend pensioen in Nederland terugbrengen!

■ INLEIDING

In 2019 werd naar aanleiding van een nieuwe CBS-onderzoeksmethode geconstateerd dat veel minder werknemers via hun werkgever een pensioen opbouwen dan tot dan toe werd aangenomen. Jarenlang werd gedacht dat maar 4% van de werknemers in Nederland geen pensioen opbouwt via hun werkgever, maar dat bleek meer dan het dubbele. Witte vlek is een term die gebruikt wordt voor de groep werknemers (mensen met een arbeidsovereenkomst en dus geen zelfstandigen) die geen aanvullend pensioen opbouwt via een pensioenregeling die hun werkgever aanbiedt. Pensioen opbouwen is immers niet verplicht in Nederland. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde en voor sommige bedrijfstakken is het meedoen aan een pensioenregeling verplicht (denk bijvoorbeeld aan de zorg, bouw of de metaalsector). De afspraken over een pensioenregeling worden door sociale partners voor de hele sector gemaakt via cao's en via een verplichtstellingsbesluit bekrachtigd door de minister. Daarnaast is er een grote groep werkgevers die niet onder een verplichtstelling valt maar zelf een pensioenregeling aanbiedt aan hun werknemers. Maar er is ook een groep werknemers die wel een arbeidsovereenkomst heeft met een werkgever en die geen pensioen opbouwt: de witte vlek.

Jacqueline Verhulst
Mr. J.L. Verhulst CPE is als zelfstandige werkzaam voor de Stichting van de Arbeid.

■ ARBEIDSMARKT EN WITTE VLEK

In Nederland wordt het van groot belang geacht dat werknemers aanvullend pensioen opbouwen. Niet alleen voor het individu maar ook vanwege het maatschappelijk en economisch belang. Het blijft van belang dat iedereen in Nederland voldoende middelen heeft om van te leven en de toekomst met vertrouwen tegemoet kan zien. Daarbij speelt inkomen uiteraard een belangrijke rol. Een pensioenregeling zorgt ervoor dat ook wanneer een bepaalde leeftijd wordt bereikt en het arbeidzame leven wordt beëindigd er een inkomen is om van te leven. Als er geen arbeid wordt verricht, stopt immers in het algemeen de uitbetaling van het loon. Natuurlijk is er in Nederland de AOW maar

Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 10% van de werknemers in Nederland geen pensioen opbouwt, dus ongeveer een miljoen werkenden zonder pensioen.

dat is een basisinkomen voor de oude dag voor iedereen die in Nederland woont of heeft gewoond. Rondkomen van alleen de AOW is voor de meeste mensen geen vetpot. Een aanvullend pensioen wordt van oudsher geregeld via de werkgever. Een aanvullend pensioen zorgt ervoor dat, ook als gestopt wordt met werken en het pensioen ingaat, er inkomensvervanging voor het loon is. Veel pensioenregelingen zorgen ook voor een inkomen voor nabestaanden als een werknemer overlijdt. Als een werknemer overlijdt valt immers het loon weg. Vaak staat er dan in een pensioenregeling dat de partner en kleine kinderen van de werknemer een uitkering krijgen, te weten het nabestaandenpensioen. Kortom, pensioen zorgt voor een uitkering als er geen loon meer verdiend wordt door ouderdom of overlijden. Voor werkgevers is pensioen een aantrekkelijke arbeidsvoorwaarde

Stichting van de Arbeid

De Stichting van de Arbeid is het overlegorgaan van centrale werkgevers- en werknemersorganisaties waar overleggen plaatsvinden over zaken die de arbeidsmarkt raken. Ook worden door de Stichting aanbevelingen en adviezen gemaakt aan de decentrale sociale partners en de overheid.

om mensen te kunnen binden. Zeker in deze tijden van een krappe arbeidsmarkt, waarin er veel vacatures zijn te vervullen.

Uit onderzoek bleek in 2019 dat ongeveer 10% van de werknemers in Nederland geen pensioen opbouwt, dus ongeveer een miljoen werkenden zonder pensioen. Daarbij valt op dat tien sectoren samen meer dan de helft van de witte vlek vertegenwoordigen en dat vooral jonge en kleine bedrijven een belangrijk aandeel hebben in de witte vlek. Er kunnen meerdere redenen aan ten grondslag liggen dat een werkgever geen pensioenregeling aanbiedt aan werknemers. Er wordt door werknemers vaak gedacht dat pensioen er gewoon bij hoort, maar dat is voor 10% van de werknemers in ons land dus niet het geval. Om die reden is in het Pensioenakkoord in 2019 afgesproken dat de Stichting van de Arbeid met een plan komt om deze witte vlek terug te dringen.

Naar aanleiding van de afspraken in het Pensioenakkoord is door de Stichting van de Arbeid het 'Aanvalsplan witte vlek' opgesteld waarin acties en maatregelen zijn opgenomen om het gemis aan pensioenopbouw onder werknemers tegen te gaan. Dit aanvalsplan is op 17 juni 2020 gelanceerd.

■ AANVALSPAN WITTE VLEK

In het Aanvalsplan witte vlek zijn 22 acties en maatregelen opgenomen om het gemis aan pensioenopbouw onder werknemers tegen te gaan. De acties uit het Aanvalsplan zijn door de werkgroep voortvarend opgepakt.

Voor de uitwerking van het Aanvalsplan is door de Stichting van de Arbeid een werkgroep opgericht bestaande uit sociale partners, Pensioenfederatie, Verbond van Verzekeraars en het ministerie van SZW. Partijen die ook betrokken waren bij het opstellen van het aanvalsplan. De maatregelen uit het Aanvalsplan zien bijvoorbeeld op informatieverstrekking en bewustwording. Maar er zijn ook meer concrete maatregelen. Een concrete maatregel die afgelopen 1 januari al is ingegaan, is het reduceren van de wachttijd in de uitzendsector. Deze aanbeveling uit het Aanvalsplan is voortvarend door cao-partijen overgenomen en per 1 januari 2022 is de wachttijd in de pensioenregeling van de uitzendbranche teruggebracht van 26 naar 8 gewerkte weken. Dit heeft een directe impact op de omvang van de witte vlek.

■ SAMEN KOMEN WE VERDER

De werkgroep Witte Vlek van de Stichting van de Arbeid heeft bij het uitvoeren van de acties uit het Aanvalsplan met vele maatschappelijke partijen gesproken en deze bereid gevonden mee te helpen bij het verkleinen van de witte vlek. Het verkleinen van de witte vlek vergt grote inspanningen die niet alleen aan centrale werkgevers- en werknemersorganisaties en decentrale cao-partijen en pensioenuitvoerders gevraagd kunnen worden. Ook andere partijen, zoals de overheid, de AFM, het CBS, de Kamer van Koophandel, pensioenadviseurs, accountants en administratiekantoren, ongebonden werkgevers en hun werknemers en tot slot de SER zijn hierbij nodig. Zo heeft de SER, op verzoek van de werkgroep, in het beschikbare voorlichtingsmateriaal voor ondernemingsraden en personeelsvertegenwoordigers het belang om een pensioenregeling te hebben opgenomen. Daarmee worden ondernemingsraden en personeelsvertegenwoordigers direct betrokken bij het belang van een pensioenregeling en kunnen zij werkgevers en werknemers daarop wijzen. Na overleg door de werkgroep met het Pensioenregister is vanaf het tweede kwartaal van 2021 op de website mijnpensioenoverzicht.nl de informatie over pensioen ook in het Engels opgenomen. In gesprekken met vertegenwoordigers van financieel adviseurs, accountants en administratiekantoren heeft de Stichting van de Arbeid aangegeven dat zij een belangrijke rol spelen in het bijstaan van werkgevers. Administratiekantoren en accountants gaan in hun gesprekken met werkgevers standaard in op de arbeidsvoorwaarde pensioen en de mogelijke verplichte aansluiting bij bedrijfstakpensioenfondsen. Het belang van een pensioenregeling wordt daarbij expliciet onder de aandacht gebracht. Ook met de Kamer van Koophandel heeft afstemming plaatsgevonden over de voorlichting aan startende werkgevers. Daarbij is ook gekeken naar de Engelstalige website www.business.gov.nl van de Kamer van Koophandel.

■ STAPPENPLAN VOOR WERKGEVERS

Om de totstandkoming van een pensioenregeling te bevorderen en eenvoudiger te maken voor werkgevers hebben het Verbond van Verzekeraars, de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid gezamenlijk een generieke handreiking, een stappenplan, opgesteld. Dit stappenplan stelt iedere werkgever in staat om via de te doorlopen stappen tot een pensioenregeling te komen. Deze handreiking is onder meer via de Kamer van Koophandel, brancheorganisaties (Verbond van Verzekeraars, Pensioenfederatie en Adfiz) en sociale partners verspreid en onder de aandacht gebracht bij onder andere accountants en administratiekantoren. De handreiking is ook terug te vinden op de op 12 oktober 2021 gelanceerde website geenpensioen.nl van de SER. Ook werknemers kunnen met het stappenplan in de hand het gesprek aangaan met hun werkgever die nog geen pensioenregeling heeft.

■ GEENPENSIOEN.NL

Half oktober 2021 is het meld- en informatiepunt geenpensioen.nl gelanceerd. Deze website is onderdeel van het Aanvalsplan en is bedoeld als hulpmiddel om het voor werkgevers eenvoudiger te maken om tot een pensioenregeling te komen en zo te bevorderen dat zoveel mogelijk werknemers pensioen opbouwen.

Het doel van geenpensioen.nl is de bewustwording van zowel werkgevers als werknemers met betrekking tot pensioen te vergroten. En dat leidt er weer toe dat mensen, ook als er door ouderdom, ziekte of overlijden geen loon meer binnenkomt, hun levensstandaard kunnen behouden. Daarnaast wil

geenpensioen.nl wil zicht krijgen op bedrijven en sectoren die geen pensioenregeling hebben voor hun werknemers, en de redenen daarvoor.

geenpensioen.nl zicht krijgen op bedrijven en sectoren die geen pensioenregeling hebben voor hun werknemers, en de redenen daarvoor. Naast het hiervoor genoemde stappenplan is er op de website informatie opgenomen voor werknemers die nu geen pensioen opbouwen en daarover met hun werkgever in gesprek willen. Bovendien kunnen werkgevers en werknemers via deze website een melding doen over het ontbreken van een pensioenregeling bij hun bedrijf zodat er beter zicht komt waar en waarom er geen pensioenregeling is. Om meer inzicht te krijgen in de witte vlek wordt op de website gevraagd in welke sector men werkzaam is. Dat een werkgever geen pensioenregeling heeft kan te maken hebben met de kosten, maar het kan ook zo zijn dat het regelen van een pensioen als complex en tijdrovend wordt ervaren. Als sprake is van een startende ondernemer is het misschien niet zo gek dat een kostbare lange termijn-arbeidsvoorwaarde als pensioen de eerste jaren geen prioriteit heeft. De werkgever kan natuurlijk ook besloten hebben een salarisverhoging als vergoeding voor het ontbreken van een aanvullend pensioen te geven. Maar ook in die gevallen kan een sobere pensioenregeling die in de loop van de tijd uitgebreid wordt een mogelijkheid zijn om als werkgever en als werknemer wel met de inkomensvoorziening in de toekomst bezig te zijn.

■ EERSTE RESULTATEN GEENPENSIOEN.NL

Via de website geenpensioen.nl zijn ultimo 2021 bijna 300 meldingen van werknemers binnengekomen. Meldingen van werkgevers zijn er nog niet zoveel. Met de meldingen op geenpensioen.nl valt

wellicht meer inzicht te krijgen in de vraag waar de werknemers die geen pensioen opbouwen zich specifiek bevinden. Dit kwam niet concreet genoeg naar voren uit het eerdere CBS-onderzoek naar de witte vlek. Op die manier kan in de toekomst specifiek beleid worden ontwikkeld. En op die manier wordt geprobeerd de arbeidsmarkt, ook als het gaat om pensioenregelingen, transparanter te maken en misschien het onderwerp pensioen iets minder spannend en eng te maken. Op geenpensioen.nl kunnen werkgevers in contact komen met organisaties en deskundigen die verder kunnen helpen.

Werknemers kunnen het stappenplan gebruiken om in gesprek te gaan met hun werkgever over een pensioenregeling. De website wijst werknemers daarnaast op mijnpensioenoverzicht.nl zodat werknemers inzicht krijgen in hun eigen pensioensituatie. In 2022 wordt door de Stichting van de Arbeid bekeken of en in hoeverre het gebruik van de website geenpensioen.nl verder gestimuleerd kan worden en op welke wijze de groep werkgevers en werknemers zonder pensioen kan worden bereikt en gefaciliteerd.

■ BEWUSTWORDING

Werknemers zijn zich vaak niet bewust dat er geen pensioenregeling in hun bedrijf aanwezig is. Het doel van het Aanvalsplan witte vlek en de website geenpensioen.nl is de bewustwording van zowel werkgevers als werknemers met betrekking tot pensioen te vergroten. Daarnaast beoogt de website werkgevers te helpen wel een pensioenregeling voor hun werknemers te treffen of actiever aan te geven wanneer dat niet het geval is, zodat de werknemer zelf tijdig actie kan ondernemen. Dat voorkomt teleurstelling. Tijdens de Pensioen3Daagse in november 2021 heeft de Stichting van de Arbeid een flitswebinar verzorgd. Doel hiervan was aan te geven wat je nu aan je pensioen kunt doen. Tijdens het flitswebinar werden de stappen besproken die het regelen van een pensioen zo makkelijk mogelijk maken. Het flitswebinar is op de website van de Stichting van de Arbeid en geenpensioen.nl terug te zien. Door de werkgroep van de Stichting van de Arbeid wordt ook dit jaar zo mogelijk aangehaakt bij reeds bestaande publiciteitscampagnes om de witte vlek onder de aandacht brengen. Daarnaast wordt in 2022 gezien op welke wijze de informatie en voorlichting over het belang van pensioen beter toegankelijk en laagdrempeliger kan worden gemaakt voor werknemers die de Nederlandse taal niet machtig zijn. Ook wordt naar nog meer mogelijkheden gezocht om de informatie en voorlichting over het belang van pensioen beter toegankelijk en laagdrempeliger te maken voor buitenlandse bedrijven.

Een andere actie waar naar gekeken wordt, is het duidelijker vermelden of er sprake is van een pensioen (en zo ja de hoogte van de inlegde premie)

op de loonstrook en op de jaaropgave. Als er nu geen pensioenregeling bij een werkgever is, is dat niet zichtbaar op de loonstrook of jaaropgave. En iets wat niet zichtbaar is, wordt door een werknemer ook minder snel gemist. De Stichting van de Arbeid heeft geconcludeerd dat er voor werkgevers geen wettelijk beletsel is om op de loonstrook en de jaaropgave te melden als er geen pensioenpremie wordt betaald, maar er is ook geen wettelijke verplichting. In 2022 wordt met salarisadministrateurs gesproken om het ontbreken van een pensioenregeling in standaardtemplates van loonstroken en jaaropgaves op te nemen.

■ VERPLICHTGESTELDE BEDRIJFSTAKPENSIOENFONDSEN

Het actueel houden van de werkingssferen voor de verplichtstelling van bedrijfstakpensioenfonds is voor het tegengaan van de witte vlekken binnen sectoren van groot belang. Het grootste deel van de werknemers in Nederland bouwt immers een pensioen op bij een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds. In het Aanvalsplan is opgenomen dat het zaak is te komen tot een heldere afbakening en omschrijving van de werkingssfeer van de verplichtstellingen. Nu vallen werkgevers soms onder twee werkingssferen van verplichtstellingen of juist in een grijs gebied tussen werkingssferen, wat leidt tot onduidelijkheden. Hierdoor is er soms geen pensioenregeling bij een werkgever, terwijl dat wel zou moeten en dat kan tot forse naheffingen bij de werkgever leiden. Werkgevers kunnen bij hun financieel adviseur terecht om na te gaan of zij onder een verplichtstelling vallen. Ook de Pensioenfederatie, de koepel van pensioenfonds, kan werkgevers (en hun adviseurs) daarover informeren.

De mogelijkheden voor het automatisch doorverwijzen van startende werkgevers door de Kamer van Koophandel naar het pensioenfonds waar zij waarschijnlijk thuishoren, wordt onderzocht. Daarvoor wordt ook bekeken of een werkgever via een online module op basis van de hoofdactiviteit van de werkgever zelf kan zien bij welk pensioenfonds hij thuishoort.

■ VERDERE ACTIES

Met accountants en administratiekantoren is gesproken over de belangrijke rol die zij spelen richting werkgevers om hen te wijzen op de verantwoordelijkheden rondom pensioen. In overleg met accountants en administratiekantoren wordt informatiemateriaal op maat ontwikkeld dat naar verwachting begin 2022 beschikbaar komt. In het Aanvalsplan is voorgesteld dat een handreiking voor de dienstverlening op maat door pensioenadviseurs wordt opgesteld. Onder coördinatie van Adfiz wordt, in afstemming met de AFM, een dergelijke handreiking opgesteld. De verwachting is dat een deze handreiking 'Dienstverlening Op Maat' voor pensioenen, met als doel drempels en barrières voor het invoeren van een pensioenrege-

ling zoveel mogelijk weg te nemen, in 2022 beschikbaar komt.

In de toekomst zal door sociale partners samen met de pensioensector, en indien gewenst in afstemming met de AFM, worden gekeken of het mogelijk is een basis-pensioenregeling voor kleine werkgevers te ontwikkelen waarbij ook de zorgplicht binnen de wettelijke mogelijkheden zoveel mogelijk wordt ondervangen. De komende nieuwe wetgeving op het gebied van pensioenen (Wet toekomst pensioenen) wordt in dit verband met belangstelling afgewacht.

■ VOORTGANGSRAPPORTAGE

Met de uitvoering van de acties en maatregelen uit het Aanvalsplan is in het najaar van 2020 begonnen. Resultaten van het Aanvalsplan zijn daarom op dit moment nog niet te meten. De meest recente cijfers over de omvang van de witte vlek van het CBS betreffen cijfers over 2019. Dus over een periode vóór het Aanvalsplan. De Stichting van de Arbeid kijkt dan ook met interesse uit naar cijfers uit toekomstige metingen.

Op 6 december 2021 is door de Stichting van de Arbeid de eerste voortgangsrapportage met betrekking tot het Aanvalsplan aan de staatssecretaris van SZW gestuurd. Het Aanvalsplan is een meerjarenplan. Eind dit jaar volgt een volgende voortgangsrapportage. Veel acties uit het Aanvalsplan lopen, maar het merendeel van de acties is nog niet afgerond. De werkgroep van de Stichting van de Arbeid zet zich ook dit jaar in om de acties zo effectief mogelijk uit te voeren. Uiteraard is de hoop dat bij een volgend onderzoek blijkt dat het percentage werknemers dat geen pensioen opbouwt, gedaald is.

■ GEEN PENSIOEN, DIT KUN JE DOEN!

De voortgangsrapportage is aan de staatssecretaris gestuurd omdat de minister toen de handen vol had aan de formatie. Tijdens het schrijven van dit artikel werd het coalitieakkoord *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst* gepubliceerd en werd bekend dat SZW twee ministers krijgt waarvan één zich bezig gaat houden met Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen. Het terugdringen van de witte vlek lijkt bij uitstek een belangrijk onderwerp dat goed past bij alle onderwerpen die deze minister onder zijn hoede krijgt. In het coalitieakkoord is te lezen dat één van de belangrijke zaken het verbeteren van de bestaanszekerheid is en dat de coalitiepartners voornemens zijn het Pensioenakkoord uit te voeren voor een goed en fatsoenlijk pensioen voor alle generaties. Het verkleinen van de witte vlek hoort daar zeker bij. Hoewel de Stichting van de Arbeid tevreden is over de voortgang van de acties uit het Aanvalsplan is er nog veel werk aan de winkel. De minister kan in het Aanvalsplan en de eerste voortgangsrapportage lezen wat te doen bij geen pensioen! ●